

**Насилля в молодіжному
середовищі: де корінь зла?**

Управління культури Полтавської
обласної державної адміністрації

Полтавська обласна бібліотека для
юнацтва ім. Олесе Гончара

Насилля в молодіжному середовищі: де корінь зла?

Сценарій дискусійного інформаційного коктейлю

88.53

Н 31

Автор-укладач: *Варвара Василівна Потуремець*

Насилля в молодіжному середовищі: де корінь зла?:
сценарій дискусійного-інформаційного коктейлю /
Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім. Олесь Гончара, автор-укладач В. В. Потуремець. – Полтава, 2016.
– 8 с.

У виданні дискутується питання про насильство в молодіжному середовищі, які є види насильства, причини виникнення, шляхи його подолання.

Адресується всім, хто займається вихованням молоді.

Насилля, яке відбувається в молодіжному середовищі, помітно найбільше. Преса, радіо і телебачення в усьому світі кожний день повідомляють про випадки насилля в навчальних закладах і на вулицях населених пунктів. При цьому майже завжди не лише злочинці, але й їх жертви – це підлітки чи молоді люди. Розібратися в питанні насилля серед молоді Вам допоможе сценарій дискусійно-інформаційного коктейля **"Насилля в молодіжному середовищі. Де корінь зла?"**. Захід радимо провести зі студентами та учнями 9-10 класів. Вирішити це питання допоможуть запрошені на захід працівники правоохоронних органів, управління в справах сім'ї, дітей та молоді, вчителі, психологи та література з виставки-дискусії **"Бути чи не бути насиллю серед молоді? Чи залежить це від нас?"**

Примірний план організації виставки-дискусії

*Цитата: "Із зерна любові виростає сад,
Із зерна агресії проростають джунглі,
Зерна чого проростають у вашій душі?"*

М. Козлов

- Розділи:*
1. Насилля в молодіжному середовищі. Що це?
  2. Чи пов'язані агресія з насиллям? Як Ви вважаєте?
  3. Не биття визначає свідомість. А що?
  4. Чи можна запобігти насильству в наш час? Шляхи вирішення цієї проблеми.
  5. Чи зробить насилля людина високих моральних якостей?

Ведучий: Насилля в молодіжному середовищі - одна з головних проблем в сучасному світі. І цю проблему не можна розглядати у відриві від інших видів проблемної поведінки. Агресивно налаштовані молоді люди, як правило, здійснюють не одно, а декілька видів злочинів. В них зазвичай бувають і інші проблеми – наприклад, вони систематично прогулюють заняття в навчальному закладі або взагалі кидають навчання, зловживають наркотиками, ніде не працюють. Підліткове насилля – проблема держави і кожної свідомої особистості. Її прояви – це тисячі дітей, які не отримують освіти, не мають постійного місця проживання, жебракують з однолітками або дорослими, потерпають від побиття та насильства, яких примушують до тяжкої праці.

Можна говорити про чотири основні "школи" агресії: вулиця, родина, школа, засоби масової інформації. Можливо, хто з присутніх назве інші? (*Іде обговорення*)

Ведучий: На формування ціннісних орієнтацій сучасної молоді 13-18 років неабияк впливають вулиця та навчальний заклад, адже саме там відбувається велика частка актів насилля та нетерпимості. Як жертви, так і самі "агресори" схильні до нервово-психічних розладів, що може призвести до скоєння кримінальних злочинів.

Насилля на вулиці щодо підлітків буває:

1. **Фізичним:** розбій, побиття, проституція, примусова праця.
2. **Моральним:** образи, приниження честі і гідності.

3. **Злочини проти власності**: пограбування, здирництво.

4. **Сексуальним** : проституція, зґвалтування, розбещення.

Ще один прояв насилля – "мобінг".

Що таке "мобінг"? Це слово походить від англійського "to mob", що означає "нападати натовпом, оточувати". Сьогодні під мобінгом розуміють "систематичний прояв ворожості, знуцання та дискримінації людини з боку однієї або декількох осіб, котрі принижують честь і гідність особи настільки, що нерідко викликають важку депресію або самогубство".

Мобінг спрямований на одну людину, а не на групу. Переслідуючі розпускають плітки про жертву, підкидають докази, які ганьблять її гідність. Іноді протистояння переходить у відкриту форму – в образи й фізичне насильство. Здебільшого підлітки бояться говорити про свої проблеми дорослим, оскільки не хочуть бути "донощиками" і "зрадниками" чи зазнати осудження. Проте за певними ознаками можна розпізнати, чи зазнає підліток насилля. Він стає байдужим, замкнутим, пригніченим, лякливим. Деякі намагаються стати непомітними, починають сутулитися, опускають голову, говорять тихо. Особливу увагу треба звернути на пошкодження або зникнення шкільних речей і приладдя учня, а також синці на тілі, відсутність грошей на кишенькові витрати. Ознаками мобінгу можуть бути також раптове заїкання, зниження успішності, викликане погіршенням самоконтролю, байдужістю, яка посилюється небажанням брати участь у культурно-масових заходах, прагненням уникати зустрічей з однолітками. В особливо важких випадках підліток може вдатися до самогубства.

Актуальність цієї проблеми підтверджується і сучасною криміногенною ситуацією, коли швидкими темпами зростає насильницька злочинність серед молоді. За даними звіту Всесвітньої охорони здоров'я Україна посідає п'яте місце в Європі за рівнем насильства серед молоді. Доволі часто молоді українці під впливом алкоголю з'ясовують стосунки, хапаючись за ножа, і в цих сутичках гине більше п'яти молодих людей на 100 тис. населення. У багатьох європейських країнах, охоплених дослідженням, цей показник не сягає і одного випадку. *(Слово надається представнику органів охорони порядку про криміногенну ситуацію в місті, районі, селі).*

Ведучий: У сім'ї засвоєння агресивної поведінки може початися з спостереження сварок батьків, фізичних покарань, досвіду знуцань та образ, схваленень за бійки з друзями або за приниження ровесників тощо.

У школі підліток бачить зразки агресивного ставлення учнів одне до одного та авторитарної поведінки вчителів щодо дітей.

Засвоєння агресивної поведінки через поглинання змісту різних програм та фільмів ЗМІ, активне залучення до комп'ютерних ігор є одним з найнебезпечніших. Прояви агресії, як правило, породжують ефекти наслідування.

Існує ще насильство щодо жінок. Ця проблема теж актуальна для нашої країни. На жаль, на тлі загального зростання злочинності правопорушення, скоєні на сексуальному ґрунті, розкривають дедалі рідше.

Просліджується тісний зв'язок між насиллям в молодіжному середовищі та іншими формами насилля. Діти і підлітки, які були свідками насилля в сім'ї або самі зазнаючи фізичного чи сексуального насилля, можуть розглядати

насилля як найбільш прийнятний засіб вирішення повсякчасних проблем. Довготривалі військові конфлікти також можуть впливати на впровадження "культури терору" в свідомості людей, що збільшує вірогідність насилля в молодіжному середовищі. Розуміння факторів, які збільшують ризик того, що молоді люди стануть жертвами насилля або злочинцями, є центральним пунктом в розробці ефективних заходів і програм по профілактиці насилля.

Останнім часом появилася нова форма насилля - "кібертретирування". Під ним розуміють форму поведінки, яка полягає в розсиланні повідомлень агресивного та образливого характеру з використанням нових інформаційних та комунікаційних технологій (Інтернет, мобільний телефон).

Як з цим боротися? Що ви думаєте з цього приводу? Де корінь зла? Запрошую взяти участь в обговоренні цих актуальних питань.

Ведучий: В періодиці по психології даються риси конфліктної особистості. Зараз я назву їх, а ви погодитесь чи ні з таким визначенням.

1. Бажання бути завжди головним – найрозумнішим, найкращим (псевдолідер).
2. Надмірна принциповість, непохитна впевненість у своїй правоті.
3. Прямолінійність у висловлюваннях і судженнях, безапеляційне висловлювання всього, що спало на думку.
4. Часта дратівливість, поганий настрій ("не зачіпай – уб'ю").
5. Несправедлива оцінка почуттів і думок інших.
6. Байдужість до почуттів інших.
7. Жорстокість до інших, черствість.
8. Небажання визнавати чужу правоту.
9. Завищена або занижена самооцінка.

Можливо Ви назвете своє визначення людини, яка є конфліктною? Чи може така людина бути агресивною? Які причини формування жорстоких рис характеру?

Ведучий: Які у вас виникли поради, як не стати жертвою насилля?
(Можливі відповіді)

1. Не ходити самому вулицями увечері та вночі.
2. Не спілкуватися з невідомими особами.
3. Не виставляти напоказ коштовних речей (прикраси, мобільні телефони, гроші).
4. Не провокувати своєю поведінкою та одягом.
5. У випадку працевлаштування вимагати від працедавців дотримання норм трудового законодавства (укладання трудового договору в письмовій формі з зазначенням праці).
6. Якщо на твоїх очах відбувається правопорушення, дуже важливо не бути втягнутим у нього, щоб не стати жертвою або співучасником.
7. Якщо ти став свідком правопорушення, варто обов'язково звернутись до правоохоронних органів і надати їм інформацію про це. Таким чином ти вбережеш себе й інших людей.
8. Не вживати алкогольних, наркотичних речовин (це призводить до втрати самоконтролю).
9. Слід попереджувати рідних про час свого повернення, а якщо це можливо, то домовитися, щоб хтось зустрів.

10. Потрібно оминати арки, підземні переходи.

11. Якщо хтось переслідує, то слід кричати, стукати у двері і вікна магазинів і квартир, розташованих на першому поверсі.

12. Слід пам'ятати, що відчайдушна самооборона рятує жертву в чотирьох з п'яти випадків!

Ведучий: Результатом насилля в молодіжному середовищі є подвійні втрати для самої жертви і для суспільства. Підліткам, які пережили будь-який вид насильства, важко соціалізуватися: у них немає зв'язку з дорослими, необхідних навичок спілкування з ровесниками, достатнього рівня знань та ерудиції, аби завоювати авторитет у навчальному закладі. Вирішення своїх проблем підлітки-жертви насильства часто знаходять у кримінальному, асоціальному середовищі, часто до цього додається звичка вживати алкоголь, наркотики. Вони крадуть і чинять інші правопорушення. А тепер я хочу, щоб Ви відповіли на важливе питання: **Що ж отримує суспільство через насилля щодо молоді?** (Орієнтовні відповіді)

1. Убивства підлітків, самогубства.

2. Втрата продуктивних членів суспільства внаслідок порушення їхнього психічного і фізичного здоров'я.

3. Низький освітній і професійний рівень молоді, що піддалася насильству.

4. Криміногенну поведінку.

5. Відтворення жорстокості, оскільки колишні жертви часто самі згодом стають кривдниками.

Ведучий: 1987 року, отримуючи премію Г.-Х. Андерсена всесвітньо відома письменниця Астрід Ліндгрєн виголосила мудру промову: *"Я хочу поговорити про дітей... Скільки дітей отримали свої перші уроки насилля від тих, кого любили, - від своїх батьків – і потім понесли цю "мудрість" далі, передаючи її з покоління в покоління!... Для тих, хто кричить про необхідність "твердої руки", я хочу розповісти історію, яку почула від однієї літньої дами. Коли вона була молодою мамою, люди вірили, що без різок хорошої людини не виховаєш. Одного разу її маленький син завинив, і їй здалося, що він уперше заслуговує на те, аби його добряче відшмагали. Вона наказала йому піти й самому зірвати різку. Хлопчик пішов і довго не повертався. Нарешті він повернувся весь у сльозах і сказав: «Різку я не знайшов, але ось тобі камінь, який ти можеш у мене кинути». Тут мати розплакалась, тому що раптом побачила все очима дитини. Хлопчик, мабуть, мислив так: «Мама хоче зробити мені боляче, для цього можна взяти й камінь...» Потім вона поклала камінь на кухонну полицку, де він і залишився лежати як вічне нагадування про обіцянку, яку вона дала собі тієї миті: жодного насилля!"*

Корисно було б нам усім покласти на полицю невеличкий камінець як нагадування всім нам: жодного насилля!».

Звучить запис "Пісні на добро" (автор слів і музики Оксана Лісовська)

Список використаної літератури

Бех І. Д. Проблеми насильства неповнолітніх як гостре соціальне явище / І. Д. Бех // Позакласний час. - 2008. - № 9. - С. 11-26.

Білобрицька Л. Ген жорстокості чи брак уваги? : поширеними стали випадки агресивного поводження неповнолітніх зі своїми ровесниками, скоєння злочинів з проявами жорстокості та цинізму / Л. Білобрицька // Голос України. - 2008. - 10 квіт. - С. 17.

Виды насилия над детьми и влияние на детей // Ритм - психология для всех. - 2010. - № 10. - С. 24-25.

Войтова Л. Соціально-педагогічна робота щодо профілактики насильства над дітьми в сім'ї / Л. Войтова // Соціальна педагогіка: теорія та практика. - 2013. - № 1. - С. 79-86.

Ілляш І. Найвпливовіша - вулиця? : [обговорення проблем жорстокості й насильства в дитячому середовищі під час "круглого столу" в МОНУ] / І. Ілляш // Голос України. - 2010. - 20 квіт. - С. 8.

Герженій О. Проблема шкільного насильства / О. Герженій // Психолог. - 2011. - серп. (№ 30-31). - С. 57-60.

Гобод І. Проблема насильства щодо дітей та учнівської молоді / І. Гобод // Психолог. - 2010. - № 35-36. - С. 3-7, 18-28.

Головацька М. Соціально-психологічні проблеми насильства / М. Головацька // Відкритий урок. - 2013. - № 9. - С. 35-36.

Кулеха І. Проти скверни - усім миром / І. Кулеха // Демократична Україна. - 2012. - 23 серп. - С. 7.

Макар О. Діти, які готові вдарити свою маму / О. Макар // День. - 2013. - 25 лип. - С. 8.

Носок Н. Профілактика агресивної та жорсткої поведінки серед неповнолітніх / Н. Носок // Психолог. - 2009. - № 19 (трав.). - С. 8-17.

Попова О. Запобігання жорстокій поведінці в учнівському середовищі / О. Попова // Психолог. - 2013. - жовт. (№ 19-20). - С. 56-62.

Ружицька Н. Жорстоке поводження з дітьми / Н. Ружицька // Психолог. - 2015. - берез. (№ 5). - С. 7-11.

Ружицька Н. Прояви жорстокого поводження з дітьми : [вивчення проблеми підліткового насильства] / Н. Ружицька // Психолог. - 2011. - берез. (№ 10). - С. 10-14.

Соціальна профілактика жорстокого поводження з дітьми // Позакласний час. - 2012. - № 15-16. - С. 77-81.

Тавр В. Кривавий звіт : [Україна увійшла до Топ-5 країн Європи за рівнем насильства серед молоді] / В. Тавр // Україна молода. - 2010. - 24 верес. - С. 3.

Черняк О. Попередження насильства у навчально-виховному закладі / О. Черняк // Психолог. - 2010. - №6 (лют.). - С. 12-14.

Шпонтант І. Виховання без насильства / І. Шпонтант // Безпека життєдіяльності. - 2013. - № 2. - С. 35-39.

Насилля в молодіжному середовищі: де корінь зла?

Сценарій дискусійного інформаційного коктейлю

Автор-укладач

В. В. Потуремець

Редактор

С. В. Сичова

Комп'ютерна верстка

В. Ф. Походун

Відповідальна за випуск

С. В. Сичова

Підписано до друку 28.10.2016. 8 стор. Тираж 5 прим.
Обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара
36039, м. Полтава, вул. Олеся Гончара, 25а

<http://libgonchar.org> E-mail: pobugonchara@ukr.net